

INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING ZAMON TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI

To'rayeva Gulchiroy Sheraliyevna

Buxoro Muhandislik texnologiya instituti Assistent

Annotatsiya: *Hozirgi davrda ilm-fan bilan birgalikda axborot texnologiyalar juda jadal suratlarda rivojlanib bormoqda. Birgina texnologiyalar orqali dunyoning istalgan burchagidan xabardor bo'lishimiz ular orqali aloqa almashinishimiz mumkin bo'ladi. Shu sababdan axborot texnologiyalarni yanada rivojlantirishimiz, yoshlar ongiga faqat to'g'ri yo'lda foydalanishni singdirishimiz lozim.*

Kalit so'zlar: *Informatika, texnologiya, axborot, tizim, loyiha, dastur. Axborot texnologiyalari (inglizcha: Information Technology (IT)) bu kompyuter tizimlari, dasturiy ta'minot, dasturlash tillari, ma'lumotlar, ma'lumotlarni qayta ishlash va saqlashni o'z ichiga olgan tegishli sohalar to'plami. Axborot texnologiyalari (AT) axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT)ning bir qismini tashkil qiladi. AT tizimi odatda, axborot tizimi, aloqa tizimi yoki aniqrog'i, kompyuter tizimi, jumladan, barcha apparat, dasturiy ta'minot va periferik jihozlar cheklangan AT foydalanuvchilari guruhi va AT loyihasi tomonidan boshqariladigan tizim va odatda AT tizimini ishga tushirish va joriy etishni nazarda tutadi.*

Garchi odamlar eng qadimgi yozuv tizimlari yaratilganidan beri ma'lumotlarni saqlash, olish, manipulyatsiya qilish va muloqot qilish bilan shug'ullangan bo'lsalar-da, zamonaviy ma'noda axborot texnologiyasi atamasi birinchi marta 1958-yilda Garvard Business Review jurnalida chop etilgan maqolada paydo bo'lgan; mualliflar Garold J. Leavitt va Tomas L. Uisler "yangi texnologiyaning hali bitta aniq nomi yo'q. Biz uni axborot texnologiyalari (AT) deb ataymiz", deb sharhladilar. Ularning ta'rifi uchta toifadan iborat: ishlov berish texnikasi, qaror qabul qilishda statistik va matematik usullarni qo'llash va kompyuter dasturlari orqali yuqori darajadagi fikrlashni simulyatsiya qilish.

Axborot texnologiyalari, shuningdek, informatikaning bir tarmog'i bo'lib, uni protsedura, tuzilma va har xil turdagi ma'lumotlarni qayta ishlashni umumiy o'rganish sifatida aniqlash mumkin. Ushbu soha butun dunyo bo'ylab rivojlanishda davom etar ekan, uning umumiy ustuvorligi va ahamiyati ham oshib bormoqda bunga misol tariqasida hozirgi vaqtda bitta mamlakatda juda ko'p miqdorda axborot resurslarining borligi, axborot kutubxonalaridan erkin foydalanish yoshlar orasida axborot texnologiyalarining rivojlanganligi belgisi hisoblanadi. Masalan axborot resurslarini oladigan bo'lsak Axborot-resurs markazlari davlat ta'lim muassasalari huzurida tashkil etilgan, oquvchi yoshlarning, shuningdek aholining axborotga bo'lgan ehtiyojlarini qanoatlantirishga qaratilgan axborot-kutubxona faoliyatini amalga oshiruvchi universal axborot-kutubxona muassasalaridir. Axborot-resurs markazlari: - Ta'lim

muassasasining ixtisoslashuviga muvofiq asosan ilmiy-ta'limga oid mazmundagi axborot-kutubxona fondini shakllantiradi va uning but saqlanishini ta'minlaydi; - elektron kutubxona va elektron katalogni shakllantiradi; -shaxsning ma'naviy boy va barkamol ijodiy o'sishi uchun imkoniyatlar yaratgan holda o'zidagi va o'zidan uzoqdagi axborot-kutubxona resurslaridan foydalanish asosida O'zbekiston xalqining tarixiy, ma'naviy va madaniy merosidan foydalanuvchilarni bahramand etadi; - axborot-kutubxona resurslaridan o'zaro foydalanishni ta'minlaydi; - boshqa axborot-kutubxona muassasalari bilan hamkorlikni amalga oshiradi; - yig'ma elektron katalogni shakllantirishda ishtirok etadi; - madaniy, ta'lim, axborot dasturlari va loyihalarini hamda boshqa dasturlar va loyihalarni birgalikda amalga oshirish uchun ta'lim, ilmiy muassasalar va arxivlar, mahalliy davlat hokimiyati organlari, milliy madaniyat markazlari va boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantiradi. Axborot-resurs markazlari qonun hujjatlariga muvofiq boshqa vakolatlarni ham amalga oshirishi mumkin.

Maxsus kutubxona atamasi lotin tilidan kelib chiqqan bo'lib, qandaydir predmet yoki xodisaga, mutaxassislikka nisbatan alohida degan ma'noni bildiradi. Maxsus kutubxonalar XX asrning boshlarida maxsus gurux sifatida shakllandi. Bu vaqtda fanlarni bo'linish davri (differentsiatsiyalanish) tugayotgan va birlashish ya'niy integratsiya davri boshlanayotgan davr edi. Maxsus kutubxonalarining ijtimoiy ijtimoiy vazifasi-kasbiy o'qishni- ya'niy mutoalaani tashkil etishdir. Kasbiy o'qish fondni komplektlash sohasini, kitobxonlar kontengegtini, ishlarni tashkil etishning shakl va usullarini aniqlaydi. Maxsus kutubxonalar o'z fondalarini o'zlari xizmat ko'rsatuvchi tashkilot, muassasa, ishlab chiqarish korxonasi sohasi bo'yicha komplektlaydi. Komplektlash ob'ekti sifatida kitoblar, vaqtli va davomli nashrlar, standartlar, kashfiyotlarni tavsiflari, ma'muriy-idoraviy nashrlar, xisobotlar, chizma-konstruktorlik va loyixaviy xujjatlar, shuningdek nashrlarning maxsus turlari-kartografik, musiqa-notalari, audiovizul nashrlar bo'lishi mumkin. Maxsus kutubxonalar-nafaqat xujjatli fondlarni saqlovchi joy, balki xujjatli axborot kommunikatsiya markazi, keyingi vaqtlarda esa elektron kommunikatsiya markazi hamdir. Shuning uchun ushbu kutubxonalar faoliyati favat bibliografik ma'lumotlarni qidirish va birlamchi xujjatlarni yetkazib berish bilan chegaralanib qolmasdan, balki ular faoliyatida faktografik axborotlarni yetkazib berish ushbu faoliyatda muxim o'rinni egallaydi. Masalan, maxalliy ishlab chiqarish va savdo haqidagi ma'lumotlarni bilish kutubxona xodimidan maxsus bilimlarni talab etadi. Olimlar va mutaxassislarni axborotga bo'lgan so'rovlarining mazmuniga ularni kasbiy faoliyati ta'sir ko'rsatadi, ularni kutubxona resurslariga bo'lgan talablarning aniqlanishi esa mavzuli yo'nalish orqali belgilanadi. Shuning uchun maxsus kutubxonalar bir- biri bilan avvalo bilim sohalari bo'yicha farq qiladi. Hozirda O'zbekistonimizda ham bir qancha zamonaviy axborot kutubxonalari shakllantirilgan. Bunday axborot-kutubxona faoliyatining asosiy vazifalari Axborot-kutubxona faoliyatining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

• foydalanuvchilarning axborot-kutubxona resurslaridan foydalanishini ta'minlash;

• foydalanuvchilarning intellektual, ma'naviy-axloqiy, madaniy va ta'lim olish ehtiyojlarini qanoatlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish;

• milliy madaniyatni tiklashga va yanada rivojlantirishga ko'maklashish, O'zbekiston xalqining tarixiy, ma'naviy va madaniy merosini saqlash;

• axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida axborot-kutubxona resurslaridan o'zaro foydalanishni ta'minlash kabilardan iboratdir.

Axborot-kutubxona muassasalarining turlari va tuzilishi Axborot-kutubxona tizimi yagona tashkiliy va uslubiy ta'minot asosida faoliyat ko'rsatuvchi axborot-kutubxona muassasalari majmuidir. Axborot kutubxona muassasasi mustaqil muassasa bo'lishi yoxud korxonasi, muassasa yoki tashkilotning tarkibiy bo'linmasi bo'lishi mumkin. Axborot-kutubxona muassasalariga quyidagilar kiradi:

• O'zbekiston Milliy kutubxonasi;

• axborot-kutubxona markazlari;

• axborot-resurs markazlari;

• davlat hokimiyati va boshqaruvi organlarining kutubxonalari;

• boshqa kutubxonalar (fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlarining, nodavlat notijorat tashkilotlarining, tijorat tashkilotlarining kutubxonalari). Axborot-kutubxona muassasalari axborot-kutubxona fondlarining mazmuni va belgilangan maqsadiga ko'ra universal hamda maxsus axborot-kutubxona muassasalariga bo'linadi. Universal axborot-kutubxona muassasalari axborot-kutubxona fondlarini bilimning turli sohalari bo'yicha shakllantiradi va turli toifadagi foydalanuvchilarning axborotga bo'lgan ehtiyojlarini qanoatlantiradi. Maxsus axborot-kutubxona muassasalari axborot-kutubxona fondlarini bilimning bir yoki bir necha turdosh sohalari bo'yicha shakllantiradi va ayrim toifadagi foydalanuvchilarning axborotga bo'lgan ehtiyojlarini qanoatlantiradi. O'zbekiston Milliy kutubxonasi O'zbekiston Milliy kutubxonasi milliy va jahon madaniyatini, fani va ta'limini rivojlantirish manfaatlarini ko'zlagan holda O'zbekiston Respublikasida axborot-kutubxona faoliyatini tashkil etuvchi hamda amalga oshiruvchi umumdavlat universal axborot-kutubxona muassasasidir. Bu va shunga o'xshash kutubxonalardan foydalanib biz yoshlar bilim borasida yuksak cho'qqilarga erishishimiz, vatanimiz oldidagi burchimizni ado etishimiz va vatanimizni dunyoga tanitishimiz lozim. Vatanimizda bo'layotgan barcha shart-sharoitlar biz yoshlar uchundir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Fundamentals of Library and Informational science, by ABDUWAHAB OLANREWAJU ISSA, Ph.D in 2013, pages – 133.

2. Harris, M.H. History of Libraries in the Western World, 4th ed. (Scarecrow, 2011) Internet resurslar

3. http://en.wikipedia.org/wiki/Library_science
4. <http://WWW.rocket-library.com/>
5. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_libraries
6. «Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari» to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 24 aprel 2017 yil, Toshkent.
7. Смолянинова О.Г. Статья: Формирование информационной и коммуникативной компетентности будущего учителя на основе мультимедийных технологий //Ж-л «Информатика и образование», №9, 2012 год. –С 48-55.
8. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar . -T.: "Iste'dod" jamg'armasi, 2008 -180 b.
9. Д а л и е в А. Ш., Б о л т а е в Б. Ж. ИХТА. 9 синф информатика ўқитувчилари учун қўлланма. - Т.: Ўқитувчи, 1994.
10. Жўраев Р.Х., Рахимов Б.Х., Холматов Ш.Ф. Янги педагогик технологиялар.Т.: «Фан»,2005.-66 б. 20. З а к и р о в а Ф. М. ИХТА бўйича дарсдан ташқари машғулотларнинг мавзуларини танлаш// Халқ таълими Ж. Т., 1997. №3. Б.73 – 75. 21. З и ё м у х а м м а д о в Б., А б д у л л а е в а Ш. Илғор педагогик технология: Назария ва амалиёт. «Маънавият асослари» дарси асосида ишланган услубий қўлланма.- Т.: Абу Али Ибн Сино, 2001.- 80 б.
11. Информатика умумий ўрта таълим ўқув дастури. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг ахборотномаси.
12. Й ў л д о ш е в Ж. Ф., У с м о н о в С. А. Педагогик технология асослари.Т.: «Ўқитувчи», 2004.-104 б. 24. К а р и м о в К. М. Методика обучения основам вычислительной техники и программированию: Автореф. канд. пед. наук. - Т.: 1991. – 17 с.
13. М а в л я н о в а Р., Т ў р а е в а О., Ҳ о л и қ б е р д и е в К. Педагогика.- Т.:Ўқитувчи,2001.-510 б.
14. MUHAMMADOVNA K. S., Erkinjonovich S. B. PLATFORMA AND TRADING SYSTEM //Confrencea. – 2022. – Т. 4. – №. 4. – С. 58-62.
15. Muhammadovna K. S. FEATURES AND ADVANTAGES OF E-TEXTBOOKS IN THE EDUCATION SYSTEM //American Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2022. – Т. 3. – С. 94-97.
16. Muradova F. R. et al. Psychological aspects of computer virtual reality perception //Journal of critical reviews. – 2020. – Т. 7. – №. 18. – С. 840-844.
17. MURADOVA F., MURADOVA Z., KADIROVA S. Methods of development of educational electronic resources //Eurasian Journal of Science and Technology. – 2019. – Т. 1. – №. 2.
18. MUHAMMADOVNA K. S., Erkinjonovich S. B. PLATFORMA AND TRADING SYSTEM //Confrencea. – 2022. – Т. 4. – №. 4. – С. 58-62.

19. Muhammadovna K. S. FEATURES AND ADVANTAGES OF E-TEXTBOOKS IN THE EDUCATION SYSTEM //American Journal of Interdisciplinary Research and Development. – 2022. – Т. 3. – С. 94-97.

20. To'rayeva G. Ethnography of the peoples of Central Asia in the late XIX and early XX centuries on the example of Russian oriental studies //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz). – 2020. – Т. 6. – №. 2.

21. ТУРАЕВА Г. Ш., ДЖУРАЕВ Х. Ф. АВТОМАТИЧЕСКОЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЦЕССА ЗАМЕСА ТЕСТА НА ОСНОВЕ ИКС //Будущее науки-2015. – 2015. – С. 329-332.

22. Baxtiyorovna, D. M. (2022). Food safety management. Texas Journal of Multidisciplinary Studies, 8, 64-67.

23. Bakhtiyarovna, D. M., Shakhidovich, S. S., Khalilovich, M. K., Mukimovna, A. Z., & Karimovna, Y. N. (2020). Investigation Of The Effect Of Plant Extracts On The Rheological Properties Of Wheat Dough. The American Journal of Agriculture and Biomedical Engineering, 2(09), 41-47.

24. Glushenkova, A. I., Sagdullaev, S. S., & Davlyatova, M. B. (2017, September). Oil cake of sesamium Acad. In S. YU. Yunusov institute of the chemistry of plant Substances AS RUz «12 th International Symposium on the Chemistry of Natural Compounds (p. 202).

25. Davlyatova, M. B., Shernazarova, D. S., & Rashidova, G. N. (2022). Studying the effect of plant extracts on the rheological properties of wheat flour. Science and Education, 3(12), 398-405.

26. Bahtiyarovna, D. M., Shakhsaidovich, S. S., Khalilovich, M. K., Mukimovna, A. Z., & Karimovna, Y. N. (2020). Nutritional And Biological Value

27. Of National Breads With The Use Of Vegetable Extracts. The American Journal of Agriculture and Biomedical Engineering, 2(09), 85-96.

28. Давлятова, М. Б., & Рашидова, Г. Н. ПОЛУЧЕНИЕ ЦЕЛЕБНЫХ НАЦИОНАЛЬНЫХ ХЛЕБОБУЛОЧНЫХ ИЗДЕЛИЙ С ДОБАВКАМИ ПО СТАНДАРТУ.

29. Davlyatova, M., & Rashidova, G. (2022). OBTAINING HEALING NATIONAL BAKERY PRODUCTS WITH ADDITIVES ACCORDING TO THE STANDARD. Science and Innovation, 1(5), 135-149.

30. Glushenkova, A. I., Sagdullaev, S. S., & Davlyatova, M. B. (2017, September). Oil cake of sesamium Acad. In S. YU. Yunusov institute of the chemistry of plant Substances AS RUz «12 th International Symposium on the Chemistry of Natural Compounds (p. 202).

31. Bakhtiyarovna, D. M., Shukhratovna, S. D., & Nodirovna, R. G. (2023). Quality of Service and its Provision, Definition and Principles of SLA. Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal, 2(5), 650-653.

32. Davlyatova, M. B., Shernazarova, D. S., & Rashidova, G. N. (2022). Studying the effect of plant extracts on the rheological properties of wheat flour. *Science and Education*, 3(12), 398-405.

33. Davlyatova, M., & Rashidova, G. (2022). ПОЛУЧЕНИЕ ЦЕЛЕБНЫХ НАЦИОНАЛЬНЫХ ХЛЕБОБУЛОЧНЫХ ИЗДЕЛИЙ С ДОБАВКАМИ ПО СТАНДАРТУ. *Science and innovation*, 1(A5), 135-149.

34. Sagdullaev, S. S., Inoyatova, F. I., Glushenkova, A. I., & Davlyatova, M. B. (2017, September). Lipids of zizyphusjujuba fruits Acad. In S. YU. Yunusov institute of the chemistry of plant Substances AS RUz «12 th International Symposium on the Chemistry of Natural Compounds.

35. Djuraev , K., Yodgorova , M., Usmonov , A., & Mizomov , M. (2021, September). Experimental study of the extraction process of coniferous plants. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 839, No. 4, p. 042019). IOP Publishing .

36. Yodgorova , MO (2022). DETERMINATION OF BIOLOGICALLY ACTIVE SUBSTANCES BY MODERN METHODS. *The American Journal of Engineering oath Technology* , 4 (02), 5-8.

37. Djurayev , K., Yadgarova , M., Khikmatov , D., & Rasulov , S. (2021, September). Mathematical modeling of the extraction process of coniferous plants. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 848, No. 1, p. 012013). IOP Publishing .

38. Djuraev , Kh. F., Mukhammadiev , B. T., & Yodgorova , M. O. (2021). MODELIROVANIE PISHCHEVOY BEZOPASNOSTI. *Economics and society* , (2-1 (81)), 589-595.

39. Xudoyberdiyevna, K. M. (2023). Management System Requirements for Certification Bodies. *Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal*, 2(5), 620-624.

40. Kamolova, M. K., Kamolova, M. K., Bozorova, S. N., & Ubaydulloyeva, S. L. (2023). LIFE PATHS OF GREAT FIGURES, GREAT SUFFERINGS, BRAVE AND HEROIC CHILDREN. *SCHOLAR*, 1(31), 156-160.